

Kodreng i Hunderup i 1940erne

»... ude at tjene som 10-årig – hjemlængsel og hårdt arbejde«

Af Ernst Jensen

Kær est du fødeland sødt er dit navn
Mod dig står dine sønners stærke længsel
Med lønlig magt vi drages til din favn
Hvert andet land mod dig er kun et fængsel

Den tilknytning til *hjemstavn* - *fødelandet* - *hjemmet* - som St. Steensen Blicher beskriver i dette vers, har gennem tiderne været en væsentlig del af grundlaget for menneskets personlighedsdannelse og identitetsudvikling.

Begrebet hjemve - eller hjemlængsel - har da også en stor plads i skønlitteraturen på mange sprog og beskriver den psykologiske oplevelse, som viser sig i forbindelse med, at man forlader sit hjem, familie og venner, og flytter til et nyt sted. På engelsk kalder man det »homesickness« - altså en slags sygdom, og selv om det nok ikke rigtigt passer ind i det traditionelle sygdomsbegreb, så er der meget stor lighed mellem hjemveens symptomer og så de træk, der kendetegner en række fysiske eller psykiske sygdomstilstande. En af dem er depression. En almindelig definition på hjemve er således »at være deprimeret på grund af adskillelse fra hjemmet«. Og hjemveen har mange lighedspunkter med den psykiske belastning, der følger af tab - f.eks. tabet af et nærtstående familie-medlem.

I den psykologiske litteratur er der imidlertid ikke meget at hente om hjemve, for det er et fænomen, som ikke er særlig grundigt udforsket. Men der er dog skrevet om det, bl.a. også om forskellen mellem det traume, der følger af at miste en nærtstående, og så sorgen over adskillelsen fra hjemmet: hjemveen. Tabet af et nærtstående menneske er uigenkaldeligt. Således er det som regel ikke med tilknytningen til hjemmet. Ofte kan man nemlig vælge at vende tilbage. Hjemmet er der stadig, og man kan se frem til at gense det. En anden forskel er, at sorgen i forbindelse med tabet af f.eks. et familiemedlem er almindeligt socialt accepteret. Med hjemveen er det anderledes. Om end den kan være nok så stærk og smertelig, så har den ikke tilnærmelsesvis den samme seriøse status i den almindelige vurdering.

Da jeg selv kom hjemmefra som 10-årig for at blive kodreng hos fremmede på en gård langt fra hjemmet, mødte jeg - især gennem den første af fire somre i pladsen - hjemveen som en stærk og traumatisk følelse, og muligheden for at vende tilbage til hjemmets tryghed var vanskelig at få øje på for mig. Langt fra hjemmet betød omkring 10 kilometer, men for mig oplevedes det som en enorm afstand. Da min mor og jeg en dag tidligt i maj 1943 cyklede fra Sneum til Hunderup, hvor jeg skulle »ud at tjene«, så jeg adskillelsen fra



Gården i Hunderup, Nørlundvej 6, Hunderup. (Foto: Privateje)

hjemmet i møde som en uafvendelig kendsgerning og som en skæbne, jeg nu engang måtte bære. Vi var 10 børn i hjemmet, og jeg var den yngste af fem drenge. Min far var arbejdsmand. I de strenge vintre i begyndelsen af 1940'erne arbejdede han med at rydde sne for kommunen, om sommeren huggede han skærver til vejarbejde. Lønnen var beskedent, og i perioder var der slet ikke noget arbejde. Min mor var en stærk kvinde, og hun hjalp godt til - hun hakkede roer på gårdenes marker, og hun stablede tørv i mosen. Men der var jo mange munde at mætte. Meget ofte stod der rabarbergrød, kartofler og stuede kålrabi på middagsmenuen, for der var ikke

råd til andet. Ind imellem var der så brød, smurt med fedt eller smør og med sirup eller sukker. Når vi strøede sukker på, skulle brødet holdes næsten lodret, så man kun fik det sukker, der kunne hænge fast i smørret. Det var ikke kun på grund af prisen på sukkeret, men også fordi det jo var rationeret under krigen.

I fattige arbejderhjem på den tid var det en selvfølge, at man skulle ud at tjene, så snart man var gammel nok til det. Og det var man, når man blev 10 år, måske endog før. Min storebror kom ud at tjene allerede da han var ni år. Min »plads« var ikke ukendt for mig. To af mine brødre havde været der før mig, og en

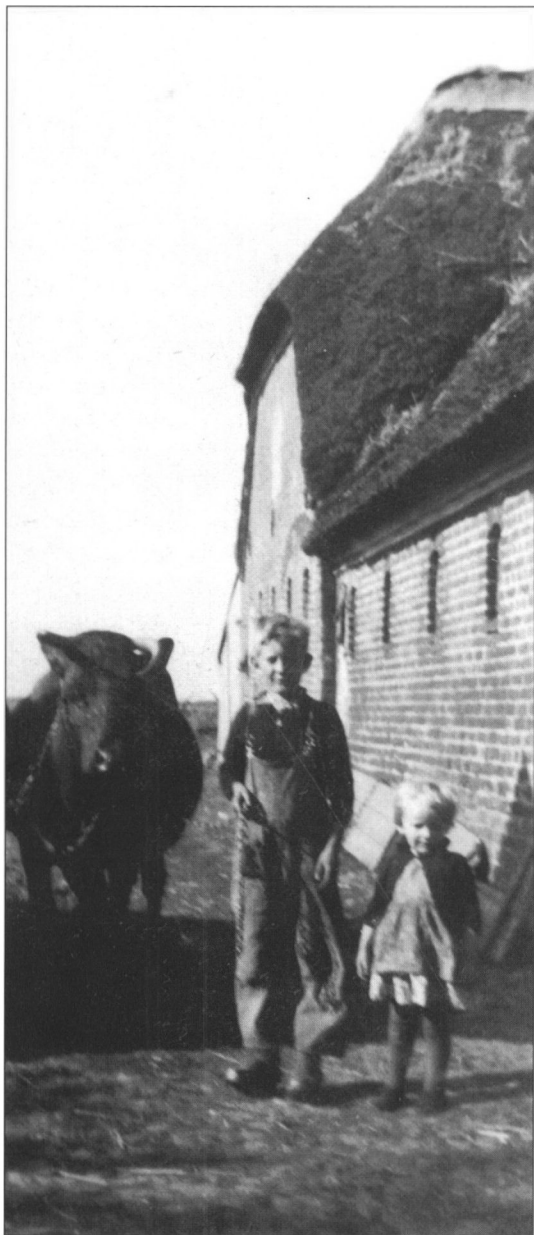


Barndomshjemmet... (Foto: Privateje)

gang havde jeg besøgt min storebror nogle dage og sovet sammen med ham i karlekammeret bag stalden. Så husbond Niels Peter og madmor Anna havde set mig an. Jo, jeg kunne vel også bruges! Anna mente godt nok, at jeg var lidt klejn, og hun lagde stor vægt på, at jeg måtte se at få lidt mere sul på kroppen. Men det blev altså til en aftale med mine forældre: den første sommer - fra maj til oktober, skulle lønnen være 90 kr., tre pund uld og et par træsko. Skolemæssigt var der ingen problemer, for jeg var jo omfattet af den særlige vestjyske skoleordning, der tillod, at børn, der skulle ud at tjene, kun gik i skole i vintermånederne. Det blev så tilfældet for mit ved-

kommende i de fire år, der gik, inden jeg skulle konfirmeres, så skolegangen blev på en måde som en parentes i min tilværelse. Efter 7. klasse var der da også stadig store områder af de elementære skolekundskaber, der lå hen i mørke for mig. (Senere i livet fik jeg imidlertid mulighed for - og viljen til - at indhente dette efterslæb. Allerede kort efter konfirmationen startede jeg med i et brevskolekursus at udforske de fire regnearters mysterier).

Men en tidlig majdag i 1943 blev jeg således overladt til fremmede og til en arbejdstilværelse, der dengang altså var ganske almindelig for børn fra fattige hjem, men som i dag



Kodrengen Ernst sammen med datteren på Hunderup Vestergård Mary. 1943. (Foto: Privateje)

ville være i stærk konflikt med bestemmelser, der - i hvert fald i Danmark - beskytter børn mod at blive udnyttet som arbejdskraft. Det blev begyndelsen på den første af hele fire somre i »pladsen« på Hunderup Vestergård. Afskeden med min mor var præget af den sædvanlige vestjyske tilbageholdenhed med at give udtryk for stærkere følelser, og der var da heller ikke så meget at sige, eller som kunne siges. Da jeg så hende cykle bort ad den markvej, der førte ud til vejen mod Kragelund og videre mod Sneum, mærkede jeg imidlertid en klump i halsen, for på en måde oplevedes det, som om hun forlod mig for altid.

Jeg kom til at bo sammen med gårdens voksne karl i det lille kammer bag stalden. Foruden en seng til os hver var der et lille bord og en stol, og så var der et skab til vores tøj. Sengen var redt med halm i bunden og med en tung og solid fjerdyne. Kammeret havde nøgne, kalkede vægge, og så var der ét vindue ud mod haven, hvor de vældige træer rakte deres grene ind over stråtaget. Karlen Jens var flink mod mig, og om aftenen var jeg glad for, at han var der, når jeg skulle sove. Det var han ikke altid, for somme tider var han ude på pigesjov. Så kunne det godt ske, at kammeret føltes lidt ængstende. Der var lydene fra kreaturerne i stalden ved siden af, som jeg hurtigt kunne vænne mig til, men der var også andre, ubestemmelige lyde: mus i halmen under mig? eller i skabet? Og så var der skolopendre, som kravlede op ad den kalkede væg. Dem kunne jeg ikke lide, og jeg slog nogle ihjel med min træsko. Men det blev det værre af, for disse dyr indeholder et eller andet fosforstof, så når lyset var slukket, var der en spøgelsesagtig, selvlysende plet på

væggen der, hvor skolopenderen var kvast. Det syntes jeg var uhyggeligt, og jeg trak dynen op over hovedet for ikke at se.

I tilbageblik kalder jeg mig *kodrengen*, for en af mine væsentligste opgaver blev at passe nogle køer. Om morgenen skulle de ud af stalden efter malkningen, kobles sammen med kæder og føres ud til den mark, hvor de skulle græsse. Jeg fik lært, hvordan man kobler køer sammen på den rigtige måde, og selv om disse store dyr virkede lidt skræmmende i begyndelsen, så måtte jeg overvinde min angst og prøve at vise dyrene, at det altså faktisk var mig, der skulle bestemme over dem. Det var nu i almindelighed heller ikke så svært, for køerne var vant til turen og fandt selv deres bås, når de kom tilbage til gården om aftenen og fik løsnet kæden. De kendte også vejen til græsmarken og fulgte automatisk med i god orden. Anderledes var det, da et par nye, helt unge køer kom med i koblet. De var ikke så nemme at styre, og en dag kunne jeg ikke holde dem. De trak hele koblet med ind i roemarken ved siden af vejen, hvor de alle begyndte at æde af de friske roeblade. Det måtte naturligvis ikke ske. Dels kunne de ødelægge roerne, dels vidste jeg, at komaver slet ikke har godt af at blive fyldt med friske roeblade. Så jeg trak og sled i kæderne, jeg slog på de genstridige dyr med min kæp, og jeg råbte og skældte og græd af raseri, men køerne ænsede mig ikke. Heldigvis havde Niels Peter derhjemme fra set, hvad der foregik, og han kom løbende til og fik koblet tilbage på vejen.

Der var også får. I en længere periode skulle de føres i reb ud til en græsmark hver dag og tøjres der i god afstand fra hinanden, så de ikke blev viklet ind i hinandens tøj. Senere

på dagen skulle tøjrepælen rykkes op og fåret flyttes et stykke til frisk græs. Så gjaldt det om at få tøjrepælen slået godt ned med køllen, så fåret ikke kunne slippe løs. Engang skete det med et af fårene. Det var sluppet løs og havde slæbt af sted med sit reb, som så var blevet godt og grundigt viklet ind i det trådhegn, der omgav marken. I sin kamp for at slippe fri var rebet strammet mere og mere om fårets hals, så det blev kvalt. Da jeg næste gang kom for at skulle flytte fårene, hang dyret i hegnet med tungen ud af halsen og med fremstående øjne. Jeg blev rædselsslagen og prøvede forgæves og udsigtsløst at befri fåret i håb om at se det komme til live igen. Under disse anstrengelser rev jeg mit ben på pigtråden og fik et dybt sår på låret, så blodet flød i stride strømme. Det behandlede Anna senere ved at hælde kogesprit på, for at der ikke skulle gå betændelse i det. Den dag i dag, mere end 50 år efter, minder et langt, hvidt ar mig stadig om denne begivenhed.

Husbond Niels Peter blev rasende og hævede, at jeg ikke havde slået tøjrepælen ordentligt ned. Men madmor Anna forsvarede mig og mente ikke, det kunne være min skyld, men at rebet havde været for slidt. Det døde får blev slæbt ud til vejen, hvor det senere skulle afhentes til sæbekogieret.

Det kom imidlertid til at ligge nogle dage og begyndte at lugte, før det omsider blev hentet. Det gjorde de andre får bange, så i de dage måtte jeg bruge alle mine kræfter for at trække dem forbi stedet.

Arbejdsdagen begyndte tidligt. Karlen og jeg blev revet ud af vores søvn ved at Anna flåede døren til karlekammeret op: Så står vi op! råbte hun, og så gjaldt det om at komme i tøjjet og træskoene og af sted ud i stalden og

komme i gang med arbejdet: at muge ud bag køerne, strø frisk halm, fodre grise og derefter lede køerne ud på marken. Så først var der morgenmad. Malkningen stod de voksne for, men den anden sommer på Hunderup Vestergård fik jeg også lært at malke og hjælpe med det en gang imellem.

En af mine opgaver var ind imellem at passe Mary, som var Annas og Niels Peters eneste barn. Hun var tre år, og mens forældrene sov til middag, som ved en række andre lejligheder, skulle jeg tage mig af Mary. Overfor hende kunne jeg give udtryk for min hjemme, og jeg fortalte hende om familien derhjemme, om det lille træhus ved jernbanen i Sneum, om mine forældre og mine søskende og om de ting, vi plejede at foretage os sammen.

»skøn erfor mig den blomsterløse vang -
den brune hede er en edens have«

Hjemlængslen fortegner i erindringen den grå virkelighed og lægger lyse farver ind i billedet af det, man har mistet, på trods af, at det måske langt fra altid var positivt. Som i Blichers vers fremstilledes hjemmet i mine beretninger til Mary i et romantisk skær, der slet ikke passede særlig godt til de fattige realiteter i det overfyldte lille hjem i Sneum. Men Mary syntes det var helt fint, og det varede ikke længe, før hendes fantasi blev vakt, og hun begyndte at fortælle historier om, at også hun havde en familie, der boede i et lille hus langt borte. Eftersom hun var enebarn passede det hende udmærket at opfinde nogle søskende. Hun gav dem navne, og det generede hende slet ikke, at de lignede mine søskende temmelig meget. For hver historie jeg fortalte hende prøvede hun at overgå mig.

Men for mig var mine historier om hjemmet den skinbarlige virkelighed, og jeg blev godt gal på Mary over, at hun på den måde plagierede mig og opbyggede en fantasiverden med min hjemlængsel som fundament.

Hver anden søndag havde jeg fri og kunne cykle den lange vej hjem til mine forældre. Nogle gange kunne jeg endog tage af sted allerede lørdag aften, når vi var færdige med at røgte, og det var naturligvis lykken. Det var jo under krigen, og mange ting var rationeret - mere eller mindre strengt. Madmoder Anna havde været forudseende og havde hamstret betydelige forsyninger af en række varer. På loftet havde hun pakker med rigtig sæbe (godt emballeret, så musene ikke kunne æde den). Den slags kunne man slet ikke købe i de sidste krigsåre. Hun havde også forsyninger af ekstra sukker, og så havde hun cykeldæk, så hun under hele krigen kunne køre med rigtige gummidæk på sin cykel. Det kunne jeg ikke. Efter utallige lapninger og omviklinger med sejl garn måtte både dæk og slanger kasseres. Min gamle, rustne cykel, gået i arv til mig fra mine brødre, blev derefter forsynet med trædæk: stykker af bøgetræ tilpasset som en ring blev lagt om fælgen, og gummi fra gamle dæk blev sømmet fast på træet. Så var jeg kørende, men sådanne dæk gjorde cyklen tung at trække på de ujævne grusveje, og der måtte arbejdes hårdt for at nå frem til det længe ventede gensyn med hjemmet.

En del af arbejdet på gården var at hakke roer, og her gjaldt det om at være hurtig og samtidig omhyggelig. Der skulle være den helt rigtige afstand mellem planterne, og ukrudtet skulle fjernes, uden at de blivende planter blev beskadiget. Kom man til at hak-



Tre af mine søskende foran vogterhuset i Sneum. (Foto: Privateje)

ke en af de blivende planter om var det ikke lovord, der lød fra Niels Peter eller karlen Jens. Der blev jo et hul i rækken, og udbyttet blev mindre. Mange timer i roemarken kunne give vabler i hænderne og ømhed i alle muskler, men den anden sommer i Hunderup var jeg blevet ganske ferm til roehakning og fik overladt 10 rækker, som jeg skulle passe sommeren igennem som led i en roehakningskonkurrence, som landboforeningen arrangerede. I august blev marken synet af medlemmer af bestyrelsen, og jeg var stolt, da jeg fik tildelt 1. præmie: en sparekassebog med 10 kr., for mine velpassede roerækker.

Høsten kom. Med den voksede arbejdsbyrden, og dagene var lange og slidsomme. Det var en hektisk tid, når høet skulle ind, for det var et kapløb med vejret. Mens det var tørvejr, og når høet var lige tilpas tørt, ja så skulle det ind så hurtigt som muligt. Hestene trak det ene store læs efter det andet hen til lugen til staldloftet, hvor så karlen forkede høet op på loftet. Niels Peter forkede det videre til Anna og mig, der stuede det væk. Høet skulle presses godt ind under taget, og sveden drev, mens vi sled med at holde tempoet. Niels Peter arbejdede i rasende fart, og hans fork kom hele tiden med nye bundter

hø, som jeg skulle skaffe af vejen, samtidig med at jeg skulle holde øje med forken og passe på at undgå dens spidser.

På egnen gik der frasnagn om Niels Peters voldsomme og til tider ubeherskede temperament, som jeg oplevede flere eksempler på. Da han på en sådan høstdag kom ind på loftet for at kontrollere, om vi stuede høet godt nok, stødte han i sin travlhed hovedet mod en hanebjælke. Dette anså han ikke for et hændeligt uheld, nej det var klart, at det var hanebjælken, der havde angrebet ham! Det skulle den ikke slippe godt fra, og i en pludselig eksplosion af frådende raseri hamrede han sin fork igen og igen mod den solide bjælke. Anna kom til og prøvede at berolige ham, og det lykkedes da også for hende at dæmpe hans vrede, så arbejdet kunne fortsætte.

En lignende episode indtraf en efterårsdag, hvor han arbejdede med en maskine, der tærskede langhalm af rug, som skulle bruges til at reparere stråtaget med. Maskinen havde en stor tromle, forsynet med lange pigge, som havde den funktion, at de rettede halmstråene ud, så de kunne bundtes næsten som tagrør. En eller anden bolt var gået løs, og Niels Peter lå under tromlen og arbejdede med en svensknøgle. Derved stak han sig på en af piggene. Det var naturligvis maskinens skyld. Den var ondsindet og var ude på at skade ham. Men den havde tilsyneladende ikke været klar over, hvem den havde med at gøre! Niels Peter gjorde gengæld med voldsomme og ubeherskede slag med svensknøglen mod den uskyldige maskine.

Mens kornhøsten stod på forekom der ofte situationer, hvor temperamentet kom i kog, for selvbinderen var gammel, og det skete tit, at der opstod problemer med en eller anden

mekanisme. Eksempelvis kunne det ske, at bindefunktionen strejkede, så selvbinderen over en længere strækning kastede neg ud, som ikke var bundet. Når Niels Peter opdagede det, kunne det nok hænde, at maskinen foruden voldsomme skældsord også fik både slag og spark. Derefter måtte vi så i gang med at opbinde negene på den gammeldags facon med en visk strå.

Det kunne også ske, at det var et kreatur, det skulle gå ud over. Hvis Niels Peter var ved at malke en ko, og den svingede med halen for at vifte fluerne væk, kunne det ske, at halen ramte ham i ansigtet. Det kunne medføre et raserianfald, men hvis Anna var i nærheden, greb hun ind, når han hævede malke-skamlen for at give det stakkels dyr en lærestreg. I almindelighed var Niels Peter dog et roligt og ejegodt gemyt, men der skulle altså ikke så meget til at vække hans hidsighed, og det var ikke altid, han selv kunne kontrollere den. Anna havde imidlertid en beroligende indflydelse på ham.

Efter en af høstdagene skulle arbejdet slutte med, at jeg skulle flytte nogle får i en fenne et godt stykke fra gården. Det var langt hen på den lyse sommeraften, og da jeg gik gennem det kølige græs på marken, var jeg så træt, at det svimlede for mig, og jeg kunne næsten ikke slæbe mig af sted. Til sidst lagde jeg mig i græsset og kiggede op i himlen. Det snurrede og værkede i alle mine lemmer, og det sved i huden på mine ben og arme, som var kradset til blods af arbejdet med stråene. Jeg tænkte: blot lige et lille øjeblik skal jeg ligge her, bare et minut! - Men lige inden øjnene faldt i, blev jeg klar over, hvad der var ved at ske, og jeg sagde til mig selv: nej, dette her går ikke, du skal videre. Du SKAL! Og selv

om jeg næsten ikke havde kræfter til at rejse mig, lykkedes det mig alligevel at komme på benene. Fårene blev flyttet, og jeg kom på en eller anden måde hjem i halmsengen.

Når jeg siden har tænkt på den episode tager jeg den som en bekræftelse på, at man kan meget mere, end man selv i første omgang tror, når man sætter sin vilje ind på det. Måske har den været med til at bestemme min senere indstilling til vanskelige, ja undertiden næsten uoverskuelige udfordringer. Man kan gøre sig tanker om dette fænomen og prøve at analysere, hvorledes denne holdning dannes i personligheden, som et ufravigeligt imperativ: at man skal fuldføre det, man nu engang har påtaget sig, eller er blevet »pålagt«, eller som man selv har besluttet sig til at gøre. Hos nogle mennesker er det måske frygten for konsekvenserne, der »driver værker«, og konsekvenser i denne forbindelse kan være så meget, måske er det til en vis grad frygten for ikke at kunne leve op til egne eller omgivelsernes forventninger.

En anden af arbejdsopgaverne blev at rense mælkejungerne, når de kom tilbage fra mejeriet og skulle bruges på ny. Det foregik ved brønden på gårdspladsen, og jungerne skulle skrubbes godt med en stiv børste og skylles rigeligt. Der måtte ikke være den mindste smule tilbage af den gamle mælk, for så kunne næste mælkepåfyldning blive forringet og på mejeriet få betegnelsen »2. klasse«, og det var slemt, for den fik man mindre for ved afregningen. På de tomme junger, der kom tilbage fra mejeriet, var der heftet en seddel om mejeriets analyse af mælken. Den skulle være grøn, for så var mælken 1. klasse. Hvis den var rød var det ikke så godt. Det blev mit ansvar, at sedlerne skulle være grøn-

ne, og når de var det mange dage i træk fik jeg ros. Så jeg skrubbede og skrubbede. Der kunne formentlig også være andre årsager til en forringelse af mælken, som jeg ikke kunne have ansvar for, men det var jeg ikke klar over dengang.

Til gården hørte et moseområde, hvor der kunne graves tørv, og også her fik jeg brug for mine spinkle drengekræfter. I krigsårene var tørv en betydningsfuld ressource. Det var utrolig hårdt at arbejde i mosen, lægge tørvne ud til tørring, senere vende dem og endelig samle dem i stakke. Der blev produceret mere, end gården selv kunne forbruge, og en af de positive erindringer handler om en tur med hestevogn sammen med Niels Peter, hvor vi kørte et læs tørv ud i skoven til eneboeren Franziska. Hun var en meget gammel kvinde og boede i et lille hus i skoven langt fra alfarvej. På egnen blev hun omtalt som zigøjner, »klog kone«, ja måske ligefrem heks, som havde forbindelse med overnaturlige magter. Der var da heller ikke så få, der var lidt bange for at møde hende, når hun en sjælden gang kom ind til den lille købmandsforretning i Hunderup for at købe sine beskedne fornødenheder. Det blev fortalt om hende, at hun altid plejede julenat at gå til kirkegården og tænde lys på sine forældres grav, og ikke nok med det, hun satte også et fad med flæsketeg på graven. De døde skulle også have deres andel i juleglæden.

Der var vist ikke så mange, der besøgte hende i hendes lille hus i skoven, men der gik frasagn om, hvor snavset og uordentligt hendes hjem var. Det fik Niels Peter og jeg at se med egne øjne, for da vi havde læsset tørvne af, blev vi inviteret ind til kaffe - for mit vedkommende et glas saftvand. Forinden havde

vi fået at vide, at Franziska aldrig vaskede op, så vi tog meget forsigtigt til kop og glas. Imens så vi os om i den lille stue, hvor væggene var tæt beklædt med billeder, udklip fra blade, tørrede blomster og broderier. Franziska smilede imødekommende til os med sine mørke øjne og fortalte om de forskellige ting - en rar gammel kone, som ikke umiddelbart mindede om en heks. Siden dengang var jeg ikke spor bange for Franziska og talte også senere med hende, da hun var i købmandsbutikken for at handle.

Efter den første sommer i Hunderup var det dejligt at komme hjem igen, og så begyndte vinterens skolegang i Allerup skole, før jeg hen på foråret igen begyndte på Hunderup Vestergård. Nu havde jeg fået mere sul på kroppen, som Anna udtrykte det, og hjemveen fortog sig. Jeg havde flere kræfter til at kunne magte køer og får, vaske mælkejunger, luge gårdsplads, skokke neg efter selvbinderen i høsttiden o.s.v.

Det følgende forår igen begyndte jeg i pladsen tidligt og kom endog en tid til at gå i skole i Hunderup. Det var foråret 1945. En tid lang havde den tyske besættelsesmagt be-

slaglagt en del af gården, bl.a. til opstaldning af heste, som blev passet af russiske krigsfanger. Men så begyndte det store opbrud, og vi oplevede 5. maj og fredsjublen. Gårdens karl, jeg husker ikke hvad han hed på det tidspunkt, havde gemt en flaske af den ellers strengt rationerede og eftertragtede snaps til lejligheden. Flaget røg til tops i haven, og vi skålede for freden - jo, også jeg, som ved den lejlighed for første gang smagte ildvand.

Året efter var så afslutningen på en epoke, hvor jeg på en måde var kommet til at betragte Hunderup Vestergård som mit andet hjem. Når jeg nu, så mange år efter, tænker tilbage, erindrer jeg ikke disse somre som en ond tid, hvor jeg blev misbrugt og udnyttet. Vilkaarne var nu engang sådan på den tid. Jeg lærte at udholde hårdt fysisk arbejde, hvilket på mange måder senere i livet er kommet mig til gode, og jeg tænker tilbage på Niels Peter, Anna og Mary med varme og sympati.

Ernst Jensen, født 1933. Kærvej 5, 4243 Rude.
Fhv. skoleinspektør og skolekonsulent på Grønland.
Cand.pæd.psych. Har udgivet flere undervisningsbøger til det grønlandske skolevæsen.